

خشکیدن سهم گرمساری‌ها از حبله رود/ آبی که نصیب کشاورز نمی‌شود

موضوع انتقال آب به گرمسار از آن کلافه‌های سردرگمی است که مدت‌ها باید دنبال ابتدا و انتهای آن باشیم، پروژه‌ای که اندر خم کوچه مانده و اختصاص سهم کشاورزان فعلاً درهاله‌ای از ابهام است.

به گزارش پایگاه خبری آگرو فود نیوز؛ در طول دهه‌های اخیر طرح‌ها و برنامه‌های متعددی برای تأمین آب شرب و کشاورزی پایدار به گرمسار طرح‌ها و برنامه‌های مختلفی تهیه در سطح شهرستان و حوضه آبریز حبله رود مطرح‌شده که برخی از آنها قابلیت اجرا داشته و برخی دیگر نیز در دست اجرا است اما شاید انتقال آب حبله رود به وسیله لوله مهم‌ترین این طرح‌ها محسوب شود که به موضوعی فرسایشی بدل شده است.

به علل مختلف از جمله عدم برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های توسعه جامع در سطح حوزه آبخیز حبله رود و دشت گرمسار و انجام اقدامات یکسویه و تک‌بعدی و همچنین ضعف علمی برخی مطالعات صورت گرفته که بر تصمیمات سیاسی واداری نیز تأثیرگذار بوده است، شاهد طولانی شدن زمان اجرای طرح‌های آبرسانی و تغییر نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی هستیم که در این بین نه تنها کشاورزان بلکه عموم مردم منطقه متضرر

اخذ تمهیدات لازم برای انتقال آب

بهره‌برداری از منابع آب رودخانه حبله رود به علت افزایش تقاضا و ثبات منابع آبی، تبخیر و ... به حد بحرانی خود نزدیک می‌شود. از سوی دیگر برخی طرح‌های آبرسانی در گرمسار نه تنها نقش بارز و تأثیرگذاری برای حل مشکلات موجود ایفا نکرده بلکه باعث اتلاف سرمایه‌های ملی و عدم کارایی طرح‌ها و تخریب منابع کمیاب آب‌و‌خاک منطقه نیز شده است موضوع بحران آب و وضعیت منابع آبی رودخانه حبله رود و انتقال آن به دشت گرمسار هرروز پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی عمیق‌تری را در این منطقه رقم می‌زند.

بهره‌برداری از منابع آب رودخانه حبله رود به علت افزایش تقاضا و ثبات منابع آبی، تبخیر و ... به حد بحرانی خود نزدیک می‌شود که این علاوه بر جنبه‌های اقتصادی، وجهه سیاسی نیز دارد بررسی روند تاریخی انتقال آب به دشت گرمسار نشان می‌دهد که مباحث و چالش‌های پیرامون استفاده از منابع آب رودخانه حبله رود و حق آب دشت گرمسار از طریق کانال ولوله هنوز در مرحله اولیه است در آینده می‌تواند سرمنشأ تنش‌ها و مشکلات داخلی فراوانی باشد لذا به نظر می‌رسد برای اجتناب از این‌گونه مسائل تدوین حقوق استفاده از منابع آب و قوانین خاص ضروری باشد.

بحران خشکسالی در گرمسار

برای تأمین آب کشاورزی و شرب گرمسار و همچنین توسعه پایدار کشاورزی در کنار کاهش مشکلات طرح‌ها و برنامه‌های مختلفی اجرا شده که یکی از پروژه‌های مهم این حوزه احداث سد نمرود بر روی سرشاخه رودخانه حبله رود است مطالعات اولیه این سد قبل از انقلاب آغاز شد ولی به دلایل مختلف عملیات احداث آن به تعویق افتاد.

سال ۸۴ احداث این سد آغاز و با حجم مفید مخزن ۱۲۲ میلیون مترمکعبی ادامه یافت اما علیرغم وعده‌های فراوانی که برای اتمام عملیات اجرایی پروژه و آبگیری سد تاکنون داده شده، به نظر می‌رسد برای بهره‌برداری از آن حداقل تا اوایل سال ۹۸ باید منتظر ماند از سوی دیگر همه آب ذخیره شده این سد به گرمسار نخواهد رسید و زمزمه‌هایی مبنی بر انتقال آب به سایر مناطق نیز به گوش می‌رسد.

سد نمرود در شرایطی کاربردی است که آب پشت آن باشد و در کنار

تأمین آب باغداران بالادست رودخانه، آب حبله رود به شهر گرمسار نیز برسد زیرا در حال حاضر چندین سال است که در فصل گرما آب کشاورزی به دشت گرمسار قطع یا به حداقل ممکن می‌رسد و متأسفانه این مشکلات باعث شده تا کشاورزان اقدام به حفر تعداد قابل‌توجهی چاه عمیق و نیمه عمیق کنند که به دلیل برداشت بیش‌ازحد از آن‌ها سطح آب‌های زیرزمینی کاهش‌یافته و همچنین آب‌شور شده است.

در بحث آب شرب مردم منطقه نیز به دلیل عدم توفیق برنامه‌های محلی و منطقه‌ای و نوسانات آب رودخانه حبله رود شاهد هستیم که آب شرب گرمسار با آب چاه اختلاط می‌شود که این امر کیفیت آب را کاهش داده است، البته دولت‌ها معمولاً به توسعه و حمایت در تأمین آب شرب نگاه ویژه‌ای دارند، اما در شهرستان‌های گرمسار و آرادان به علت نقص در پروژه‌های آبرسانی، سال‌ها است که مردم این منطقه از نعمت داشتن آب شیرین و سالم محروم هستند.

ضرورت برنامه‌ریزی

در اکثر موارد، تلاش‌ها معطوف به ایجاد برنامه‌های آمایشی و منطقه‌ای در سطح ملی نشده است؛ وجه بارز اغلب طرح‌ها برای رفع این معضل نیز تهیه نقشه‌های آرمانی جغرافیائی است حال‌آنکه در درجه اول هر برنامه منطقه‌ای بایستی الزام در منطقه تهیه‌شده و ویژگی‌های خاص جغرافیائی تاریخی و انسانی منطقه را لحاظ کرده باشد.

دوم اینکه برنامه‌های منطقه‌ای گذشته فاقد یک برنامه مالی و جریان مالی قابل تنظیم و اجرای مجزا بوده و در عوض به احکام اداری و مصوباتی مرتبط می‌شده که خواه‌ناخواه فاقد امکان به اجرا درآمدن بوده است. عدم وجود یک برنامه و جریان مالی که ارتباط ارگانیک با برنامه منطقه‌ای و یا ملی داشته باشد می‌تواند به تنهایی دلیل کافی برای شکست هر برنامه‌ای باشد

مشکل سوم که با برنامه مالی نیز ارتباط دارد عدم توجه به کارکردهای قیمت‌های اقتصادی برای منابع خصوصی و کالاهای عمومی از جمله منابع آب، زمین و محیط‌زیست و فضای جغرافیایی است.

طبیعتاً عدم سازمان‌دهی یک برنامه به نحوی که بتواند علائم اقتصادی بروز داده و عاملین اقتصادی پراکنده را به صورت خودکار هدایت کند و بر اساس اهمیت نسبی به خودی‌خود منابع مالی تجهیز کند دلیل دیگری برای شکست برنامه مالی و برنامه اجرایی است.

موضوع دیگر حفاظت از آب در برابر آلودگی‌ها در مسیر انتقال است از دسترس فاضل آب و آلاینده‌های مسکونی و صنعتی در امان نیست گرچه ممکن است استدلال شود آب سدها و رودخانه‌ها نهایتاً تصفیه می‌شود، لکن منطقی نیست که ابتدا آب را آلوده و سپس تصفیه کنیم چون در این فراگیرد بعضی آلاینده‌ها باقی‌مانده و آب نیز کیفیت خود را از دست می‌دهد.

انتقاد نسبت به برداشت از بالادست نمرود

غلامرضا کاتب نماینده مردم گرمسار و آرادان در مجلس شورای اسلامی ضمن انتقاد از برداشت آب از بالادست سد نمرود در استان تهران، گفت: پایداری و ایجاد توسعه نیازمند دو عامل اصلی آب و برق است که متأسفانه باید گفت کمبود آب در این شهرستان مشکلات اساسی به وجود آورده است.

وی افزود: کمبود آب مانع اصلی توسعه در منطقه است از سوی دیگر برداشت آب از سوی بالادستی‌ها از منابع آبی گرمسار ابراز نگرانی کرد و افزود: برداشت نامتعارف از منابع آبی در بالادست منجر به کاهش ذخایر آبی گرمسار شده و ابعاد این حرکت نسنجیده سطوح گوناگون کسب‌وکار در گرمسار را تحت شعاع قرار داده است.

کاتب افزود: یکی از گرفتاری‌های ما آن است که سد نمرود در استان تهران قرارگرفته است که این موضوع در تأمین آب شهرستان‌های گرمسار

و آرادان اختلال ایجاد کرده و از سوی دیگر نیمه‌کاره ماندن پروژه «بی او تی» از سال ۹۴ نیز مزید بر علت شده است هرچند اجرای طرح نظارتی بر اراضی بالادستی در دستور کار وزارت نیرو قرار دارد اما باید اقدامی فوری در این زمینه کرد.

نظر وزیر درباره «بی او تی»

اردکانیان وزیر نیرو در سفری که به گرمسار داشت درباره «بی او تی» سیمین دشت، توضیح داد: اجرای این طرح نقش بسیار مهمی در کاهش مصرف آب و احقاق حق‌آبه بهره‌برداران و کشاورزان محلی خواهد داشت از سوی دیگر سد نمود نیز تکمیل می‌شود و یکی از معاونان وزارتخانه مسئول پیگیری این پروژه شده تا با تأمین اعتبار موردنیاز زمینه تکمیل آن فراهم شود.

وزیر نیرو همچنین درباره مشکلات پروژه آبرسانی از بند انحرافی سیمین دشت به گرمسار نیز توضیح داد: قرارداد این پروژه در زمان‌بندی دوساله به پایان نرسیده و برای بهره‌برداری به تأخیر افتاده که باید با همکاری و تعامل پیمانکاران و مسئولان در سطح استان و کشور جبران شود.

اهمیت بی او تی و سیمین دشت

ایرج حیدریان مدیرکل آب منطقه‌ای استان سمنان با اشاره به پروژه آبرسانی از بند انحرافی سیمین دشت به گرمسار موسوم به «بی او تی» که از سال ۹۳ آغاز شده است، گفت: ۳۲ کیلومتر از خط انتقال آب در این پروژه تکمیل و بهره‌برداری شده است همچنین این پروژه با قرارداد ۱۸ ماهه کلنگ زنی شده است و این پروژه تاکنون تکمیل نشده و باید مشکلات موجود با پیگیری وزارت نیرو رفع شود اما در کل باید گفت فعلاً پیشرفت فیزیکی مجموع این پروژه حدود ۳۰ درصد محاسبه شد است.

جوراب‌لو مدیر امور منابع آب گرمسار نیز معتقد است سد نمود به‌عنوان یک ظرفیت مهم برای رفع مشکلات مردم گرمسار و آرادان و ایوانکی در بحث کمبود آب کشاورزی و شرب محسوب می‌شود و لذا در سال جاری و سال گذشته با ذخیره ۲۱ میلیون مترمکعبی سد نمود به جلوگیری از کم‌آبی در این منطقه کمک شایانی کرد و کمبود آب از طریق سد نمود تا حدودی برطرف شد اما در حال حاضر مشکلی که با آن مواجه هستیم وجود روستایی به نام «سل‌بن» است که در قسمت مخزن سد قرار دارد که اگر جابه‌جایی آن صورت گیرد می‌توانیم میزان ذخیره

آب را از ۲۱ میلیون مترمکعب به حدود ۵۵ میلیون مترمکعب برسانیم.

جوراب لو در ادامه از پروژه مهم دیگر شهرستان گرمسار را انتقال آب کشاورزی و شرب از طریق کانال سیمین دشت به گرمسار نام برد و گفت: در حال حاضر، آب باکیفیت را از طریق این کانال به شهرستان‌های گرمسار می‌رسانیم درباره «بی او تی» نیز باید گفت آبیگری خط لوله مذکور از بند انحرافی سیمین دشت واقع بر رودخانه حبله رود در ۴۰ کیلومتری شمال شرقی شهر گرمسار انجام و پس از پیش‌تصفیه آب، توسط ۴۲ کیلومتر خط انتقال لوله به محل تصفیه‌خانه گرمسار منتقل خواهد شد.

آیا مشکلات کشاورزان حل می‌شود

محمدی رئیس خانه کشاورز گرمسار با تأکید بر اینکه حذف حق آبه مردم گرمسار از رودخانه حبله رود فاجعه است، گفت: مسئولان باید پاسخگوی تمامی آسیب‌پذیران دشت گرمسار باشند، متأسفانه هنوز عمق فاجعه زیست‌محیطی و تأثیرات بلندمدت مشکلات مربوطه به حذف حق آبه لازم مردم گرمسار از رودخانه حبله‌رود، ارزیابی ملی نشده و با این وضعیت قطعاً در سال‌های آینده، اندک آب رودخانه نیز برداشت می‌شود تا هیچ سهمی برای دشت گرمسار باقی نماند.

محمدی معتقد است: برای انتقال آب صنعت و کشاورزی در درازمدت باید

انتقال آب با لوله و در کوتاه مدت برای آب کشاورزی از حدفاصل بند انحرافی بن کوه - سیمین دشت در بستر کانال انتقال آب انجام شود و شارژ کنتورهای هوشمند کشاورزی برای حدود چهار ماه در سال و خاموشی برای دو الی سه ماهه در زمستان برای جبران کسری مخازن آب، دو پیشنهاد برای احیای کشاورزی گرمسار است.

در نهایت انتظار مردم شهرستانهای گرمسار و آرادان تسریع در احداث و بهره برداری کامل از سد نمرود و انتقال آب شرب لوله کشی از سد به تصفیه خانه و اصلاح و افزایش ظرفیت سیستمهای تصفیه خانه گرمسار است.

همچنین تخصیص کامل بودجه و اعتبارات این پروژه است تا شاید پس از سالیان طولانی رنج و مشقت فراوان، مردم کام تلخ روزهای آبشور را با آشامیدن آب شیرین از لوله های آب منازل خود شیرین سازند.